NAVISALVIA

SİNA KABAAĞAÇ'I ANMA TOPLANTISI 2014

sürgün

Bilim Editörü: Pelin Atayman Erçelik

ARKEOLOJİ VE SANAT YAYINLARI

ARKEOLOJİ VE SANAT YAYINLARI

NAVISALVIA
SİNA KABAAĞAÇ'I
ANMA TOPLANTISI 2014
sürgün

Yayımlayan
Nezih BAŞGELEN

ISBN: 978-605-396-324-0
Sertifika No: 10459

©2015 Arkeoloji ve Sanat Yayınları Tur. San. Tic. Ltd. Şti.
Hayriye Cad. Cezayir Sok. No: 5/2 Beyoğlu-İstanbul
Her türlü yayın hakkı saklıdır / All rights reserved.
Yayınevinin ve yazarın yazılı izni olmaksızın elektronik mekanik, fotokopi ve benzeri araçlarla ya da diğer kaydedici cihazlarla kopyalanamaz, aktarılamaz ve çoğaltılamaz.

Baskı-Cilt: Birlik Baskı Teknikleri, Birlik Sokak, No: 2
Nevin Arıcan Plaza, 1. Levent /İstanbul
Sertifika No: 20179 / İstanbul, 2015

Kitabevi/Satış Mağazaları

arkeopera
Yeniçarşı Cad. No: 66/A
34433, Galatasaray
Beyoğlu-İstanbul
Tel.: 0212 249 92 26

arkeoege
Kıbrıs Şehitleri Caddesi
1479 Sok. No: 10/A
Alsancak-Konak-İzmir
Tel.: 0232 422 36 38

www.arkeolojisanat.com / info@arkeolojisanat.com

EDİTÖRÜN NOTU
Pelin ATAYMAN ERÇEL

WENDY KESSELMAN'IN M
KIZ KARDEŞİM) ADLI OYU
SÜRGÜNLÜKLERİ
Arpine MIZIKYAN AKFI

KAHRAMAN
Attilla ERDEMLİ.....

SÜRGÜN: BİR CEZA YA DA
Bedia DEMİRİŞ.....

SENECA'NIN KENDİ SÜRG
Bengü CENNET.....

İNSANA DAİR ÜÇ BÜYÜK
Bergen COŞKUN.....

SÜRGÜN, ZORUNLU YOLC
Buket ALTINBÜKEN.....

EXILIUM, INTRA SE IPSU
Cemil GÜZEY.....

F. M. DOSTOYEVSKİ, SUÇ
Emine İNANIR & Nazan

OVIDIUS'TA FELIX EXILIU
Erendiz ÖZBAYOĞLU....

SÜRGÜNDE YAZIN: YANN
SÜRGÜN YILLARI VE ŞİİR
Esin OZANSOY.....

HOTEL DU LAC'TA SÜRGÜN
Ferah İNCESU 126

IUVENALIS'İN SÜRGÜNÜ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER: SATURA XV, 45: 'QUANTUM IPSE NOTAVI'?
Figen ŞAHİN 139

TRANSANDANTAL YURTSUZLUK
Kurtul GÜLENÇ 157

PLATON'UN FİLOZOFU SÜRGÜNDE MİDİR?
Nihal Petek BOYACI 175

MÖ 5. YÜZYIL ATİNA'SINDA POLİTİKA VE SÜRGÜN
Oğuz YARLIGAŞ 189

EDİTOR N

İstanbul Üniver
Eski Yunan Dili
bu yana düzen
Toplantısı'nın or
06-07 Mayıs 201
lerden konuşma
aldıkları bu top
başlayıp moder
sürgünün arkasın
re dair geniş bir
da sunulan 16 bi
katkılarından ötü
luşmasını sağlaya
Yayın Komitesi o

* Arş. Gör. Dr., İstanb
yatı Anabilim Dalı.

HOTEL DU LAC'TA SÜRGÜN

*Ferah İNCESU**

İngiliz yazar Anita Brookner'ın 1984 basımlı *Hotel du Lac* isimli romanı, topluma karşı takındığı uygunsuz tavır ve işlediği kabahat nedeniyle yakın çevresi tarafından aynı isimli otele apar topar gönderilen başkarakterin "sürgün" sürecini ve bu durum karşısında ne yaptığını, sürgünü nasıl sonlandırdığını anlatır. Bu yapıtta sürgün, arayış işlevine bürünür ve bulunan olgu sürgünü sonlandıran, sonuçlandıran bir etki yaratır. *Hotel du Lac*'ta sürgün, beraberinde arayış eylemini getirerek kazanıma dönüşür. Sürgün, ilk başta olumsuz ve zoraki nitelikler çağrıştırsa, yok edici, ezici gücüllükleri barındırsa da, içine düştüğü dış koşullanmalara ve yönlendirmelere karşı gösterebileceği kişisel direnç, öz sorgulama ve keşif sonucu kendini bulan ve aşan bireyin, dış baskı ve dayatmaları da aşabileceği olasılığını okura hatırlatır.

Orta yaşta, romantik edebiyat ürünleri veren, bekâr kadın yazar Edith Johanna Hope, mazbut ve çekingen imajının arkasında, piyasaya yönelik ayartıcı Vanessa Wilde takma ismiyle romanlarını yazarken gizliden gizliye David Simmonds adında evli ve çocuklu bir antika simsarı ile ilişki kurmuştur. Bu sonu gelmez ilişkiyi sürdürmek yerine, arkadaşı ve komşusu Penelope Milne'in de teşvikiyle, annesini yeni kaybetmiş Geoffrey Long'un evlilik teklifini sırf sözde mantıksal sebeplerle kabul eder. Geleneksel kadın kalıpları açısından kendine yaklaşan bu erkeği kabul etmek öz benliğine, mesleğine ve kendi halindeki yaşamına ihanet anlamı taşıdığından son dakikada sözünü bozar ve damadı davetlilerle nikâh dairesi kapısında yalnız bırakır. Bundan sonrası onun için uykuda gezinmeye benzeyen istemsiz ve belirsiz eylemlerle doludur; kendini İsviçre'de, genellikle üst sınıf, sorunlu ya da ailelerine sorun teşkil eden kadınların bir tür gözetim ve sağaltım için yollandığı, yalın ama seçkin, eski tip bir otelde bulur. Dönüşünün bile çevresi tarafından belirleneceği, ölü sezonda gittiği ve bu üzerine ölü toprağı serpilmiş tekdüze, kısıtlı ortam ona ikinci bir evlilik teklifini getirir. Ancak bu zengin, kibar, görünüşte nezih erkek de onu diğerleri gibi şekillendirmek isteyen, kabullendiği takdirde onu bir süs eşyasına çevirerek öz benliğini sonsuza dek sürgün edebilecek bir kişidir. Ona sadece toplumsal kimlik, imaj ve varsıllık vadeden Philip Neville aslında tüm yapay, sahte, ezici ve yadsıyıcı niteliklerini dürüstçe dile getirmiştir. Son bir boş umutla aslında kendini kandıran Edith, lafların uygulamadaki gerçekliğine tanık olunca oteldeki sürgününde araladığı benlik keşfini olgun bir noktaya getirebilir. Sürgünü bitirme kararını kendisi vererek eski sevgilisine yazdığı bir notla dönüyor olduğunu kendine ve okura ilan eder. Ne kadar buruk ve yalın olsa da, öz benliğini, yaşamını ve kendi istediği çizgide yazarlığını seçer.

Edith'in sürgünü mekânsal ve ahlaksal olduğu kadar duygusal ve toplumsaldır. Uzamsal sürgününün kaynakları da bunlardır. Romanda her şeyi bilen, üçüncü tekil şahıs anlatım baskın olmakla beraber, odağında başkarakter vardır. Kimi yerde konuşma aktarımı kalıbında değişiklik yapılarak birinci tekil şahıs anlatıma geçilir ve böylece okur Edith'i daha yakından tanır. Geriye dönüşlerle Edith'in aile yapısını algılar, Edith'in kişiliğinin ve davranış alışkanlıklarının temelinde çocuk Edith'in duygusal mahrumiyetlerini görür. Edith uyumsuz bir çiftin yeterince sevgi görmeyen çocuğu olarak büyümüştür. Ebeveynleri yaşamda farklı değerlere ve beklentilere sahiptir. Babası, annesi Rosa Schaffner ile Viyana'da okurken tanışmıştır. Annesi fiziksel çekiciliği ile rahat ettirilmeyi, eğlendirilmeyi hak eden,

* Yard. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

"afet" tiplemesinde bir kadındır. Ancak babası öğrenimi bitip de profesyonel yaşama başlayınca tutkudan, para ve hareketli yaşamdan uzak, nazik, dingin bir akademisyen kimliğine bürünmüştür. Benmerkezcil, hırçın, geçmişteki hareketli günlerine takıntılı Rosa ise tatminsiz ve depresyonludur. Eşini de, kızını da onaylamamakta ve yetersiz bulmaktadır; "hepiniz çok zayıfsınız"[1] der (Brookner 1993: 48). Oysa kendisi de onlar için işlevsizdir. Edith sevecen, ilgili, güven veren ve model olabilecek bir anneden yoksundur. Doğum gününde pastasını annesi değil kendi yapar. Çocuğa bakan anne olacakken, Edith ona hizmet eder. Anlatıda Rosa için, "aromatik odasına alçak gönüllü bir şekilde rahatsız etmeden girip çıkan, annesinin kasıtlı olarak etrafa döktüğü kahveleri getiren solgun, sessiz kızıyla alay etmekte" denilir (Brookner 1993: 48). Edith öğrendiklerini babasından edindiğini söylerken (150) nezaket, saygı, sükûnet, bilgi ve okuma yazmaya ilgi gibi tutum ve entelektüel yönleri kastetmektedir. Duygusal özdeşlik ve cinsel kimlik boyutunda anneden destek bulamayan Edith'in babası da onu avutabilecek algı ve yetkinlikten uzaktır. Örneğin, Rosa, kız kardeşi, kuzeni ve annesi ile yıllar sonra bir araya geldiğinde, onların memnuniyetsiz halleri ve aralarında konuştukları dilin çocuğa sert gelip huzursuz hissettirmesi ve ağlatmasına karşılık, babanın tek yapabildiği Edith'i sanat tarihi müzesine götürüp, yedi yaşındaki çocuğa resimleri anlatmaktır, ki bu da Edith'in orada daha fazla gözyaşına boğulmasına yol açar (Brookner 1993: 49). Babası pratik yaşamdan ve basit, sıradan ama temel insan iletişiminden kopuk gözükmektedir. Hayattaki ve aile yaşamındaki bu yetersizliği, daha ellilerinin başında yaşama erken veda etmesiyle de anlatıda hem somut hem simgesel yönlerden vurgulanır. Edith, dul kalan annesi ile yaşamını gene sıkıntı ile betimler: "Gün geçmedi ki, daha kirli ve hiddetli bir biçimde anısına hakaretler yağdırdı." (Brookner 1993: 49) Çok geçmeden hayatı hem kendine hem etrafına zehir eden annesi de öldüğünde, tek çocuk olan Edith yalnız bir yetişkin kadın olarak yaşamdaki yerini alır.

1 Yazı boyunca romandan ve kaynaklardan alıntılar tarafımdan çevrilmiştir.

Psikoloji biliminin saptamaları bu kurmaca karakter için açıklayıcı olabilir. Psikoloji ve davranış bilimleri yazarı Wray Herbert "Sürgün Psikolojisi" başlıklı yazısında "Yalnız insanlar gerçekte duygusal sürgünlerdir." der ve bu konuda yapılan deney ve araştırmalar eşliğinde bu tip kişilerin yaşamlarını nasıl devam ettirdiklerini, şiddetli yalnızlık duygusuna karşı hangi zihinsel ve duygusal araçlara sahip olduklarını irdeler (Herbert 2013). Herbert'ın aktardığına göre, bir teori "bize eşlik etmesi için insanlar 'icat ettiğimizdir'. Hayvanlar, doğaüstü varlıklar, hatta cansız eşyalar dâhil neyi insanlaştırabiliyorsak insanlaştırırız." Herbert başka bir araştırmanın bulgularını da dile getirir: "Yalnız bir yaşam sürenler, her çeşit doğaüstü unsura inanmaya daha fazla eğilimliydiler" (Herbert 2013).

Ebeveynleri ona doyurucu ve etkin ilgi ve sevgi veremediklerinden ve uyumsuz ailesi nedeniyle çeşitli insan ilişkileri pratiği sağlayan bir aile ortamında yetişmediğinden Edith düşük değerli benliğe ve içe kapanık bir kişiliğe sahip olur. "O kadar munisim ki insanlar isteklerimi fark edemiyor. Ya da, daha basiti, bunları ortaya koyamıyorum" diye düşünür (Brookner 1993: 146). Kendini "Dünyayla uyumsuz", "Sanırım oldukça mutsuzum [...] ve bu çok canımı sıkıyor" diye tanımlar (Brookner 1993: 93, 94). Özellikle anlatının ilk kısımlarında, edilgen ifade yapılarının kullanımıyla da işaret edildiği üzere, yaşamı ve hareketleri üzerinde kontrolü elden kaçırır: "arkadaşı ve komşusu tarafından havalimanına sürülmeye izin vermişti" (8), "sürçmeme izin verilmiyor" (8), "kendimi sıkmama izin verilmedi" (9), "dönüşüme izin verilecek" (9), "her halükarda çok hızlıca bu odaya yönlendirildim (neredeyse içine tekabüllendirildim)" (11-2).. Kişisel hırs ya da arzularla, şımarıklıklarla etrafındakilere sorun olmaz: "Önüme konan her şeyi imzalarım; yayıncıma asla telefon etmem; oldukça iyi gittiğini anlamama rağmen özgün yazı tarzım

için hiçbir iddiada bulunmam. Epey zamandır bu oldukça silik ve güvenilir kişiliği bir arada tutuyordum" (Brookner 1993: 9). Kendini umarsızca, çekincesiz ifade edemez. Örneğin, bu yabancı ve ıssız otelde basit bir içecek almak bile çekincedir; "Bir cin tonik istiyordu ama alamayacaktı." (25) "Her halükarda, eşlik edildiğinde bile toplum içinde yemek yemek ona göre değildi." (25) "Edith, gençlik yıllarını sessizlik ve ihtiyat içinde geçirdiği ve hayalkırıklığına mahal vermemek için istekte bulunmamayı öğrenmişti" (Brookner 1993: 174-5). Karşıt nitelikteki, yani eksikliğini hissettiği özelliğe sahip kişiler onda hipnotik bir ilgi ama huzursuzluk doğurur. Otelde bakımlı, albenili, zengin ve özgüvenli, rahat bir edaya sahip Pusey kadınlarını ilk gördüğünde "bu ikisine karşı güçlü ve teşhis edilmemiş duygularının şimdiden farkındaydı: merak, gıpta, zevk, çekim ve korku, güçlü kişiliklerin mevcudiyetinde her zaman hissettiği korku" (33).

Bu nedenlerle Edith savunma ve korunma ihtiyacındadır. Sanatı ve mesleki konumunu dayanak ve kalkan olarak kullanır. Wray Herbert'ın aktardığı yalnızlığın bir çeşit kurmaca insan varlığı ürettirdiği fikri ilintilidir. Edith'in yaşamının odağında edebiyat yer alır. İlhamını çevresinden, gözlemlerinden alsa da, kendi yarattığı kurmacalarla zaman geçirmeyi tercih eder. Bu maddi gerçeklik dışı varlıklar, Herbert'ın yer verdiği doğaüstü unsurlar kavramıyla da ilişkilidir. Platon da *Ion*'da sanatçıyı kendi dışına çıkarak "ulvi delilik" içinde bulur. Freud sanatçıyı nevrotik olmasına ramak kalmış, içe dönük eğilimlere sahip bir kişi olarak görür ve sanatın, sanatçının içinde hastalıklarını sağalttığı bir tür "yüceltme" olduğunu ifade eder (Freud 1920: Par. 25). Ona göre, kültür ve uygarlık getiren "daha yüksek zihinsel işler, bilimsel, sanatsal, fikirsel etkinlikler", "yüceltme" dediği içgüdülerin amacının başka kanala aktarımı, böylelikle aslında bastırımıdır (Freud 1994: 28).

Edith de toplum içindeki yalnız kadın imgesini, yetenekli, meşgul insan edasıyla bertaraf etmeye çalışır. Örneğin, bu yabancı

otelde çay salonunda yalnız otururken, "tek sözcüğünü algılamadığı bir kitap" elinde, okuyormuş görünür (Brookner 1993: 17). Benzer şekilde yalnız gezindiği kasabada bir kafeye girince, "tavır takınmak için çantasından bir defter alarak oturdu" (45). Zoraki sürgününü bile işi ve sanatı için fırsat olarak görerek kendini avutur, kandırır: "*Ziyaret Eden Ay Altında* romanını tamamlamak için bu mükemmel bir fırsattı, her ne kadar bu fırsatı kendi kollamasa da." (17) Gerçek insanlarla ne yapacağını pek bilemez; buna karşılık kafasında onları kurmaca karakterlere çevirir. Oysa ki onların sönük ya da görkemli özgün gerçekleri yadsınamaz: "işinin çoğunu Sierra Leone'da yaptığını söylediğinden ona tropikal hastalıklar uzmanı payesi vermiştim ama tungstenle bir şey yaptığı anlaşıldı" (11), "zihninde onun için yazdığı girişi yapmayıp kambur bir şekilde yerini aldı" (31). Başa çıkamayınca, kendi deneyimini de yaşadığı anda bir kurmaca öğesi olarak algılamayı yeğler. Philip sözleriyle kendisini rahatsız edince "Öfkesine hâkim olmak için [...] uzun zamandır kullandığı çeşitli uzaklaştırma yöntemlerini denedi. En verimlisi olayı romanlarından birindeki bir sahneye dönüştürmekti." (102) Roman yazmak zihnini meşgul etmek ve acılarından kaçmak için de sarıldığı bir yoldur; Edith'in yazarı olduğunu bilmeden Bayan Pusey bir romanı eline alıp en iyi işlerinden biri değil deyince "Aslında bundan çok hoşnutum, diye düşündü. David bir Yunan sahilinde huysuzca karısıyla uzanmış yaz tatilindeydi, hatırlıyordu. Harika zaman geçirdiğini hayal edip onun hakkında düşünmemek için günde on saat yazdım. Kendimle gurur duydum" (74) der.

Edith ancak sanatçı ve entelektüel yönlerini ve kimliğini kullanarak onlarla ilgili bağlamlarda kendini ifade edebilmektedir. Örneğin, İsviçre'deki sürgününden önce temsilcisiyle yediği İngiltere'deki son yemekte, toplum nezdinde skandala yol açmış bir kadın konumunda da olsa, yazını için seçtiği konuyu ve yazın tarzını hem toplumbilim açısından analiz eder hem de üs-

lubunu savunur. Harold Webb, okur profilinin artık değiştiğinden, *Cosmopolitan* okuru müdirelerinin cinsellikle yetinen bağımsız kadınlar olduğundan dem vurunca Edith kadınların hâlâ onları elde etmek için uğraşacak erkeklerce keşfedilme temasına değer verdiklerini iddia eder. Açıklamalarında öyle yetkin ve inançlıdır ki, Webb "boşuna bir profesörün kızı değildi" der (Brookner 1993: 28). Her ne kadar Webb'in takdiri akıllı baba figürü üzerinden olsa da, geçen konuşmada Edith edebi tarzına coşkuyla sahip çıkarken bir bakıma kendini de savunmuş ve benliğini ifade etmiştir. Zaten David'e göndermediği mektuplarından sonuncusunda belirttiği gibi, kendi hayallerini, arzusunu kâğıda dökmektedir. Bu tasarımlar ona gelir de sağlar. Güvenli ve gururlu bir tavır takındığında refaha kavuşmak için evlenen kadınları yermektedir: "Bay Neville'in ya da parasının peşinde değilim. Kendi paramı kazanıyorum. Para büyüdüğünde kazandığın bir şeydir. Bu biçimde zenginleşen kadın tipinden nefret ederim" (147). Oteldeki geleneksel, rağbet gören kadın tiplemelerinden olan paralı, alımlı ve kendine güvenli ana kız Puseyler'e karşı kabaran aşağılık duygusu ve haksızlığa uğrama hissine karşı, savunma ve telafi olarak mesleğini ve entelektüel kadın kimliğini koyar: "Bayan Pusey ona, farklı bir türle teması inceleme ve ondan yararlanma fırsatı sunuyordu" (38). İşi, onun yaşamaya devam etmesini sağlayan olgudur; varlığı için bir neden sağlar, yaşam düzenini, rutinini belirler: "Üç gündür bir şey yazmadım. Kötü hissetmeme şaşmamalı" (148-9), "erkenden, hatta bazen süt ya da gazete gelmeden yazmaya başlama alışkanlığındaydı" (135). Penelope'nin bir partisinde aşkı David ile tanışması da, kulağına çalınan bir cümlenin zihnini kurcalamasıyla olur. David "Odalara dönmeliyim" dediğinde (56), bilgi ve kültür sahibi Edith'in zihninde okuduğu kitaplardan ve gördüğü tablolardan imgeler, hayaller, hisler ve gizemli, zevkli, öteki, gevşek, tensel bir kurmaca dünya canlanır. "Huzur" der Edith ve hayal gücü ile sanatsal, dilsel analiz ve sentez

yetenekleri günlük hayatta ilk kez gördüğü bir yabancıya ne iş yaptığını sorup tanışmasını sağlar.

Böylelikle, ikilemli bir kişilik, iki boyutlu bir yaşam ortaya çıkar. Genel kalıplara uymayan yönleri ona toplumsal sürgün getirmiştir zaten. Çekingen ve kuralcı olmasına rağmen toplumun yerleşik kural ve kalıpları dışındadır da. Yazarlık, sanatçı olmak doğasında genelden farklılık barındırır. Bir açıdan yalın Tanrı'yı oynamaktır. Kadınların çoğunun evli olduğu toplumda kırkına gelip bekâr kalması da onu aykırı gösterir. Yalnız, kendine yeten, bir erkeğin gelirinden faydalanmayan kadın kimliği, kimi yerde uyumsuzluk ve uygunsuzluğa işaret eder. Zina yapar. Bu erkeğe bir partide kendi yaklaşmıştır; içe kapanık olsa da inisiyatif kullanabilmiştir. Edith'in evlenmeye yanaşmamasından öte, damadı davetlilerle nikâh dairesi kapısında bırakması toplumsal sürgün konumunu pekiştirdiği gibi, ona coğrafi sürgünü de getirir.

Sürgün, hem uyumsuzluk, aidiyet yoksunluğu, yerinden olma, yanlış yerde bulunma durumuna gönderme yapar, hem sürgün yeri, ortamı demektir, hem de bu durum ve ortamı tecrübe eden kişi anlamına gelmektedir. Sürgün gönüllü ya da zoraki olabilir. (*Sürgün*, 1986: 10935) Mekânsal, maddi olmasa da duygusal, algısal hissedilebilir. O güne dek duygusal, konumsal, ahlaksal açıdan sürgün olan başkarakter kendi seçimi dışında, çevresince ayarlanan, özel türde müşterilerin barındığı İsviçre'deki otele vardığında yaşamı boyunca yaşadığı soyut sürgün durumları somutlanır, evinden, ülkesinden uzakta en uç noktaya ulaşır. Daha yolculuğun yani sürgünün başında, havalimanında iğreti konumunu dile getirir: "Burada olmamalıyım! Buraya ait değilim!" (Brookner 1993: 10) Zoraki konumunun çok farkında olsa da, mahcup olduğu toplumla uzlaşı arayarcasına kendini kandırır, ortamdan kişisel fayda edineceği ümidine sarılır: "Aslında kimse beni zorla tutmuyor. Ama sırf eve döndüğümde işlerin kolaylaşmasını sağlamak için denemeliyim. [...] Dinlenmeye

ihtiyacım var" (20). Sonrasında iç hesaplaşmalarının etkisiyle "oda bir hapishane olmuştu" (136).

Oteldeki Philip karakterinin absürt evlilik teklifiyle, fiziksel sürgünü Edith'e varlıksal sürgün tehdidini getirir ve Edith bir anlamda, sorunlu benliğini ve yoksun kişisel yaşam tarzını da kaybetme raddesine gelir. Erkeklerle önceki ilişkilerinde var olan sorunlar, nihai sürgün, kişilik erozyonu aşamasına varmak üzeredir. Gizli aşığı David, şımarık ve alımlı karısından ve iki çocuklu, sorumluluk ve rutin dolu iş ve evlilik yaşamından soluklanırken, hiçbir talepte bulunmadan ona, yemek ve cinsellik anlamında doyum sağlayan bir ortam sunan Edith'ten bir anlamda faydalanmaktadır. Edith, farazi okurun David olduğu son mektubunda uzaktan isyan eder: "Senin için yaşıyordum. Ama seni ne sıklıkta gördüm?" (Brookner 1993: 180)

Aslında Edith'in kişilik sürgününün ilk sinyalleri, bu tek yönlülük ve kısıtlılığı aşmak için, etrafının da kollamasıyla Geoffrey ile nişanlandığında gelmeye başlamıştır. O güne dek annesiyle yaşayan Geoffrey, toplumsal saygınlık ve refahın yanında Edith'e, David'de bir nebze edindiği duygusal ve fiziksel tatmini verebilecek bir kişi değildir: "Sadece çok masum bir adam geleneksel talibi bu kadar açık oynayabilir, diye düşündü" (Brookner 1993: 119). Edith sadece mantık ve toplumsal beklentilerin benlikteki yansıması olan süper egoyla yönlenmektedir: "Herkes Edith ne şanslı diyordu" (119). "Artık genç değilim, diye düşündü; bu benim son şansım. ... Tüm kalbimle istediğim şeye sahip olamayacağım. ... Ama olgunluk denen şeyin tüm rahatlıkları var: hoş bir arkadaşlık, refah, uygun tatiller. Makul bir gelecek. Ve ben her zaman makul bir kadın olmuşumdur, diye düşündü" (118). Ancak özgün özellik ve yetenekleri silinebilirdi, "Görüşlerinde biraz eski kafalıydı: örneğin, kadınların çalışmasını onaylamıyordu" (119). "Belki bir daha hiç yazmayacaktı. Diğer kadınların sahip olduklarını düşündüğü bir hayatı olacaktı: alış veriş yaparak, yemek pişirerek, akşam davetleri

düzenleyerek, öğlen arkadaşlarla buluşarak" (123). Edith otelde skandalı hatırlayıp değerlendirirken ne Geoffrey'nin ne de vaat ettiği yaşamın ona göre olmadığını belirtir. Çevresindekilerin onayıyla çevrili bu yeni yaşam, onu toplumsal sürgünden evcil sürgüne taşıyacaktır. Penelope'nin eşliğinde seçtiği yatak odası eşyaları boğucudur; "Bir yazı gününün sonunda kendini bu odada dinlenir ya da harika bambu başlıklı yatakta kestirir düşünemiyordu" (123). Küçük evinde alıştığı üzere, akşam dinlenirken komşu çocukların doluştuğu çok sevdiği bir bahçe de yoktu. Edith bu altın kafesten kendini kurtarmayı başarmıştır.

Ancak Philip'in teklifi onu büyülü/lanetli bir kuleye/şatoya kapatmak ve Edith'in de sonda belirttiği gibi (Brookner 1993: 183) taşa çevirmek üzeredir. Varsıl ve kültürlü bu adamdan gelen varlıksal tehdit daha karmaşıktır. Geoffrey'nin tüm vaat ettiklerine ek olarak, Philip kendisi için de hoş bir toplumsal paye olacak yazarlığından eşini alıkoymayacaktır. Ama buna karşılık Philip, fiziksel betimlenişiyle ve koleksiyonculuğuyla da belli olduğu üzere, bir "mavi sakal" figürü olarak (97, 164), Geoffrey'nin gelenekçi düzen beklentisi yerine, eşinden sırf prestij ve anlaşma evliliği yerine geçecek ve eski dönem soylu yozluğuna öykünen bir birliktelik istemektedir. Alenen Edith'e âşık olmadığını söyler, onun da olmadığını bilmekten gocunmadığını, tersine bu tip duygular peşinde olmadığını, sadece on yaş genç aşığıyla kaçan eski eşi gibi toplum içinde onu rezil etmeyeceğine inandığı birini istediğini belirtir. Ona göre Edith soyu tükenmekte olan hanımefendi türünde bir kadındır; kapris ve bencillikle eşinin üzerinde ne baskı oluşturacak ne hak iddia edecektir. İkisi de saygınlık görüntüsüne sahip olacaklardır ama Philip zaten işi nedeniyle çoğunlukla uzaklarda olacaktır, bir araya gelmeleri esasen refakatçi işlevi taşıyacaktır. Edith dilerse "uygar bir tarzda" âşık edinebilir (167). Kendisi için de bu geçerlidir, Edith'in bunlardan ne haberi olacak, ne de umursaması gerekecektir. Philip, İncil'de Havva'yı dil cambaz-

lığıyla ayartan Şeytanmışçasına öyle ters, sapkın ama ısrarlı bir mantık öne sürer ki, Edith boyun eğer. Önerdiği evlilik tarzıyla Edith'in toplumda kabul edilen bir konum edineceğini, artık ben merkezcil olup çıkarını düşünmesi gerektiğini, insanların ona farklı bir gözle bakacağını, artık istediğine karşı kötü davranabileceğini ve insanların da bunun için onu seveceklerini ve yanında rahat edeceklerini iddia eder. Duygulara kapılmayınca dünya ayaklarının altına gelecek, her istediğini yapabilecek, daha önemlisi istemediklerini yapmayacaktır. İhtiyacı olan aşk değildir: "Aşk seni ölü sezonda başka kadınlarla oturup giysiler hakkında konuşmak için Hotel du Lac'a getirdi. İstediğin bu mu?" der (Brookner 1993: 100).

Edith Hotel du Lac'ı "sürgün" (8, 20, 136), "hayatındaki garip bir sekte" (9, 21, 39, 162), "çöl" (79), "imtihan" (20), "yapay ve anlamsız hayat" (116) olarak tanımladığı gibi, içinde bulunduğu ruh durumuna göre kimi zaman kendini kandırmak için, kimi zaman da yalnızlığı yeni tanışlarla bir nebze giderildiğinde kapıldığı umut ve moralle, sağaltıcı, bir tür hac yeri, sığınak addederek (9, 15, 21), "sıcak sukûnet" (51), "olgun güzellik" (51), "saf zevk" (52) taşıyan bir ortam olarak da algılar. İster istemez sürgünün nedenlerini, nasıl olup da buralara kadar geldiğini anlamak için bir içsel yolculuk yapar, kendini, yaşamını ve köklerini sorgular, öz eleştiri yapar, olası geleceğini tasavvur eder. Böylelikle başkarakter düşüncelere, incelemelere, değerlendirmelere boğulduğu, yanılsama, umut, hayal kırıklığı, ümitsizlik veya aydınlanmalar duyumsadığı otel odasında benliğini araştırır, keşfeder, sınar, sarsar. Kısacası bu süreçte, sürgünde Edith benliğiyledir; otel odasına benliği açılır. Belki de bu nedenle, Philip'in önerisini kabul etmeyi düşünüp, ona göre otelle işi sona ermekteyken oteli bireysel yaşamının son parçası gibi hisseder, benimser; "ayrılışın doğasında üzüntü olduğu üzere, içinde yapayalnız olduğu bu odanın her aklına gelişinde sıcak bir anı uyandıracağını biliyordu. Onun sessiz, soluk onuru bel-

ki de panik, meydan okuma ya da sırf soğuk sağduyu karşısında ufalanan kendi onurunun son kıymığını temsil edivermişti" (Brookner 1993: 171).

Philip'in çizdiği geleceği kabul etmek Edith için bir tür intihardır, yaşarken ölmektir. Edith bilinçli bilinçsiz, uyur uyanık yaptığı tüm öz değerlendirmelerine karşın, Philip'in sıradanlığa indirgediği ihanetini ancak gözüyle görünce neyin içine girmek üzere olduğunu, varlıksal silinme tehdidini fark eder. David'e yönelik son yazdığı ama ilk göndermeye niyetlendiği mektubu postaya iletmek için lobiye inerken Philip'i, otelde oluşturdukları küçük tanış grubu içindeki Jennifer Pusey'in odasından gizlice çıkarken görür. O hep uykusunun arasında duyduğu kapı sesinin gerçek olduğunu anlar, Philip'in sunduğu hayat tarzının neye mal olacağını kavrar: "Koleksiyonunun bir parçası olacağım. ... Kayıp parçanın yerini alacağım" (Brookner 1993: 184). Artık örselenmiş, baskı görmüş sürgün benliği tam karşısında, kabul ve azad edilmeyi beklemektedir: "Ve bana gelince, önemsizce fiziksel denen o keyifler uzun zamandır neredeyse orada kalacak, o kadar uzun zamandır ki, benim ömrüme dönüştüler. Ve asla benim diyebilecek kadar asla olmamasına rağmen istediğim tek hayatı da kaybedebilirim" (184).

Edith yaşama içgüdüsüyle sürgün konumunu olumluya çevirip savrulmuş benliğini yapılandırır; kendini anlama, keşfetme, kabullenme süreçlerini deneyimleyip sürgünü sonlandırır. Londra'ya ilk uçakta yer ayarlatır ve David'e dönüyor olduğunu belirten bir telgraf gönderir. Yalın oda koza işlevi görmüş, Edith bir açıdan yeniden doğmuştur. Yoksunlukları, buruklukları, tekdüzeliğiyle belki tüm hayatı sürgün gibi nitelenebilir, ancak bu kişisel seçimi, kendini doğal konumlandırışı olacaktır.

KAYNAKÇA

Brookner, Anita, 1993, *Hotel du Lac*, Penguin; ilk yayım Jonathan Cape, 1984.

Freud, Sigmund, 1920, "Part Three: General Theory of the Neuroses: XXIII. The Development of the Symptoms", *A General Introduction to Psychoanalysis*, Trans. G. Stanley Hall, New York, Boni and Liveright; New York, Bartleby.com, 2010, 1993-2014, *Bartleby.com. Great Books Online*, Çevrimiçi, 2 Mayıs 2014.

Herbert, Wray, 2013, 16 July, "The Psychology of Exile", *Full Frontal Psychology, Association for Psychological Science*, www.psychologicalscience.org, Çevrimiçi, 30 Nisan 2014.

Jowett, Benjamin (Trans.), 1635, Plato. *Ion*, EBook, *The Project Gutenberg*, 10 October 2008, Çevrimiçi, 2 Mayıs 2014.

Riviere, Joan (Trans.) 1994, Sigmund Freud, *Civilisation and its Discontents*,. New Yok, Dover.

Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, 1986, 18. Cilt, Gelişim Yayınları: 10935.

IUVENALIS'İ
DÜŞÜNCELE
'QUANTUM I

Roma'da yazar ya
nusu olduğunda, ak
tırmacıların zihnini
karşılaştığımız edebi
cilerinden şair Iuve
adeta yerden yere
larından Ioannes Ma
3), doğrudan Iuvena
leştirildiğinde şairin
ve satirlerine de bu
Malalas'ın, Iuvenalis'
ya'daki Pentapolis'e s
birlikte *Saturae* eseri
hikayelerinde de bu f
da şaire ilişkin gelen
çıkarmıştır. Ancak, bi
geçen söz konusu ya
kadaşı olduğu düşün
VII, 24; VII, 91; XII, 1
rum Institutionum Lib
(*Rerum Gestarum*, XX
eserlerinde yer alan bi
ilişkin çok kısıtlı bilgile

Bununla birlikte Iuven
annes Malalas'ın eserin